

govori o povračilu škode, katero je koroški vojvoda Bernhard napravil brizinškim škofom v Loki. Torej vidimo, da je bil ta grad že zgodaj veljaven. In kako tudi ne, saj je imel mnogo posestva, katero so jim obdelovali razni podložniki.

Lega grajščine je pa tudi na prav lepem kraju pod „Hribcem“ in posestvo se razprostira prav v bližnji okolici tako, da je zares vabljivo prijetna in to še tem bolj, ker je tako blizu mesta.

Leta 1295. sta Konrad Puštalski in brat njegov Winter¹⁾ prišla pri škofu Emichonu v nemilost zaradi nenravnega življenja, a izprosila sta si odpusčanje meseca mal. travna ter obljubila poboljšanje.

Izmed poznejših znamenitejših mož te rodovine je Krištof Puštalski, kateri je bil l. 1531. deželni oskrbnik na Kranjskem, l. 1543. pa deželni poslanec. Bil je tudi vojaški svétnik z mesečno plačo 50 gld. in dné 10. vel. travna l. 1530. je bil v Slovenjem gradcu kot poslanec v raznih vojnih poslih. Karol Puštalski je bil deželni poslanec v l. 1549.—53. Joahim, za katerim se je leta 1573. še opravljala obletnica v župni starološki cerkvi. On je l. 1500. bil predstojnik v loškem stolpu.

Stare listine nam pravijo²⁾, da je brizinški škof Janez III. Grünwalder v nedeljo pred sv. Magdaleno l. 1449. dal v fevd to posestvo vitezom pl. Gallom. In teh gospodov nahajamo več, kakor Jurija Galla, kateri je že l. 1300.³⁾ bil „Landesverweser“ na Kranjskem. Jednako službo so opravljali pozneje: Jurij Gall l. 1430., Andrej Gall l. 1444., Jurij Gall l. 1530. Drugi iz te rodovine pa so bili deželni poslanci, kakor Krištof Gall pl. Gallenstein l. 1567. in 1569., Merth Gall l. 1574., 76—77., 83., Franc Krištof Gall l. 1588.—94., Danijel Gall l. 1610.—19. Ta je bil tudi predsednik. Gottfried Gall l. 1649. do 1651. Koliko časa da je ta rodovina imela to posestvo, ni nam znano.

Grajščina je imela tudi posebne pravice. Tako je brizinški škof Vit Adam pl. Grebeck dné 2. rožnika l. 1625.⁴⁾ milostno podelil puštalskemu posestvu tudi lovsko in ribiško pravico. Iz tega lahko posnamemo, da je bilo posestvo veliko in obširno, ker navadno so le taka posestva uživala posebne pravice.

To posestvo je imel med drugimi Jožef Taller, poslednji svojega rodu, kateri je bil tudi posestnik grajščine na Brdu. Po njegovi smrti je je podedoval Jan. Ljud. pl. Hohenwart nekako sredi 17. stoletja, a je ni imel dolgo, temveč prodal baronu Ernestu pl. Abpfaltneru, kateri pa je je zapustil svojemu sinu Gottfriedu. Hitro so se torej menjavali razni posestniki, dokler ni naposled prišlo v posest baronom Wolkensbergom, pri kateri rodovini je še dandanes kot fidejkomisno posestvo.

Predno govorimo o tej rodovini, omenimo, da je bila grajščina zanemarjena, ko so jo prejeli Wolkensbergi v posest. Ob času luteranske kuge je bil puštalski grad glavno zavetišče pastorem krive vere in zatorej ni čuda, da so jih iz Loke le težko pregnali. Ti posestniki pa so grajščino popolnoma prenovili ter zgradili tudi kapelico na dvoru pri tleh, a tako, da je kor kapelice v zvezi z grajskim hodnikom. Kakošno je bilo prvotno posestvo, ni mi znano, zakaj kapela je že druga. Posvečena je sv. križu in sicer „Depositionis Christi“. Oltarjev nastavek z napominano podobo je presno slikal l. 1706. oni slavni italijanski slikar Julij Quaglia, kateri je ozaljšal kaj

Spominski list
k otvoritju proge Ljubljana-Črno mesto.

¹⁾ Mitth. d. h. V. f. Kr. l. 1852, str. 43. — ²⁾ Beri Valvazor. III. knj. 9. — ³⁾ Mittheil. l. c. — ⁴⁾ Mittheil. d. h. V. f. Kr. 1867, str. 12.

vkusno s freskami ljubljansko stolnico. Kapela je sama prav preprosta; ima pa to zanimivost, da hrani pisma papeža Benedikta XIV., v katerih jednom je dné 26. malega travna leta 1747. dovolil, da se smé v njej maševati, v drugem pa dné 29. rožnika l. 1751., da smé maševati za posestnikovo rodovino bodisi svetni ali redovni mašnik. In res se je nekdej maševalo v njej vsak torek. V malem zvoniku visita dva zvonova. Jeden je iz l. 1696., drugi iz leta 1741. Na obeh pa so podobe Matere Božje.

Rodovina Wolkensbergov je bila jako imovita in zato je bila zaradi dobrodelnosti povzdignjena v baronski stan. L. 1609. se bere ime Gašperja Oblaka¹⁾, a ta še ni bil baron, pač pa premožen fužinar dve milji daleč od Železnikov pri rudnikih „Nervranica“. Doma je bil iz loških hribov. Pozneje se bere Marka Oblak, kateri pa je že baron pl. „a Wolkensberg“ tudi „Wolkensbruch“. L. 1699.²⁾ mu je škof Janez Franč. Egkher pl. Kampfung dné 21. vel. srp. spisal fevdno

pismo, v katerem se govori o njegovem plemstvu in ribištvu pri Poljanščici. Ta je mnogo daroval za olupšavo cerkvá, kakor mestne, kapucinske itd. V mestni cerkvi sv. Jakopa namreč je dal napraviti l. 1694. družbinsko rakev pred oltarjem sv. Katarine, katerega je dal sam napraviti in kapelo prenoviti. Brat Markov je Frančišek Anton, kateri je imel več otrok. Dva izmed njih sta Frančišek in Anton Franč. Prvi je kupil l. 1707. postojniško grajščino in posestvo od kneza Ferdinanda pl. Auersberga, a l. 1722. jo je prodal cesarju Karolu VI. za 80.000 gld za rejo kraških konj; vse se je l. 1736. pridružilo k Lipici. L. 1803. je umrl baron Franč. Rudolf za kapjo star 79 let. Začetkom sedanjega veka je bil posestnik puštalskega gradu baron Franč. Wolkensberg. On je bil c. kr. komornik in je leta 1832. umrl kot dosluženi okrožni komisar. L. 1809. je moral biti za poroka Francozom³⁾, da se bo zbrala velikanska vsota denarja, katero so oni zahtevali od dežele Kranjske, namreč 15 milijonov frankov. Ta je imel več sinov, in ko je starejši Ferdinand Danijel l. 1861. umrl, prevzel je posestvo drugorojeni sin gosp. Avgust Janez Nep. Marianus, kateri je še dandanes gospodar in posestnik grajščine. Ta se je porodil dné 2. malega srpana l. 1821. ter obiskoval tudi gimnazijo. — Sedaj v novešem času se je grajščinsko poslopje nekoliko povečalo na zapadni strani.

Vse grajščinsko posestvo, odkar je fidejkomisno, ima zemlje še 70 oralov 90 □ sežnjev v katrastalnih občinah Puštal in Loka. Poleg tega ima grajščinski posestnik veliko rento, odkar so se prejšnji podložniki odkupili, tako, da so dohodki jako dobri.

5. Ajmanov grad pri sv. Duhu.

Svetoduška grajščina je dobre pol ure oddaljena od Škofje Loke na desni strani kantonske ceste, ki drži na Kranj, zunaj vasi. Okolica njena je prav prijazna in vabljiva. Proti vshodu in jugu se daleč na okoli v ravnini razprostira široko polje ob železnici, proti severu in zapadu pa se tje proti križnogorskem pogorju in Cerngrobu (Ehrenau) širijo prijazni logi. In od tod, tako méni že Valvasor³⁾, je tudi ta grad dobil svoje nemško ime „Ehren-Au“, deloma od cerkve, deloma od

¹⁾ Mittheilungen d. h. V. f. Krain l. 1852, str. 42. — ²⁾ Dimitz: Gesch. Kr. IV, str. 295. — ³⁾ Valvasor III. knj. 11, str. 127.